

**МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ  
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО  
ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. ЛАЗАРЯНА**

**РАДА З ГУМАНІТАРНОГО ВИХОВАННЯ**

**ВІСНИК КУРАТОРА**

**№ 33**

(вересень 2007)

**ДНІПРОПЕТРОВСЬК  
2007**

Укладач: Дешко Л. К.

УДК 378

Вісник куратора № 33 (вересень 2007 р.)  
Рекомендовано до друку радою з гуманітарного  
виховання 20 вересня 2007 року

Редактор: Лагдан С. П.  
Комп'ютерний набір: Море Т. Т.

### Зміст

1. План роботи ради з гуманітарного виховання на 2007/2008 н.р.
2. План засідань ради з гуманітарного виховання на 2007/2008 н.р.
3. План роботи «Школи куратора» на 2007/2008 н.р.
4. Рекомендації щодо складання плану виховної роботи в академічній групі (Дешко Л. К. – доцент, керівник «Школи куратора»).
5. Календар знаменних дат на вересень-жовтень 2007 р.
6. Демократія як соціальна цінність: Матеріали на допомогу кураторам у проведенні бесід (Кладіна М. А. – доцент, член ради з гуманітарного виховання).
7. Згадаймо ці дати.
8. План заходів на I семестр 2007/2008 н.р.

## ПЛАН РОБОТИ

ради з гуманітарного виховання на 2007/2008 н.р.

№ п/п	Заходи	Дата проведення	Відповідальні
1.	Засідання ради з гуманітарного виховання	щомісячно	Распопов О. С.
2.	Організація та проведення семінарів “Школи куратора”	два рази на семестр	Дешко Л. К.
3.	Робота секції з гуманітарної освіти у формуванні гуманістичного світогляду студентів	за окремим планом	Хміль В. В.
4.	Організація та проведення огляду-конкурсу “Вибір року”	за окремим планом	Островерхов М. П., Колесникова Т. О., заступники деканів з виховної роботи
5.	Здійснення контролю за проведенням виховних годин у групах	протягом року	Распопов О. С., Дешко Л. К., заступники деканів з виховної роботи
6.	Робота з національно-патріотичного виховання студентів	протягом року	Ковтун В. В., Краля Г. Ю., Кириченко М. В.
7.	Соціологічні дослідження серед студентів, викладачів та співробітників університету	за окремим планом	Пономаренко І. Ю.
8.	Організація екскурсій студентів до музею ДІТу, бібліотеки та художньої галереї університету, театрів та музеїв міста	за окремим планом	Заступники деканів з виховної роботи, Колесникова Т. О., Куліш А. І., Кошкалда Л. В.
9.	Підготовка та відзначення Міжнародного дня студентів в університеті	листопад 2007 р.	Максименкова Ю. А., Краснобріжий П. С.
10.	Організація виховної роботи у “Вітальнях” гуртожитків	за окремими планами	Заступники деканів з виховної роботи, голови студрад гуртожитків
11.	Культурно-освітні та інформаційні заходи університету в рамках проведення в Україні в 2007 році Року української книги»	протягом року	Колесникова Т. О., Ковтун В. В.
12.	Організація роботи художньої ради, гуртків художньої самодіяльності та клубів за інтересами	за окремими планами	Корженевич І. П., Кошкалда Л. В., керівники клубів

13.	Публікація матеріалів щодо діяльності університету в засобах масової інформації	щомісячно	Корженевич І. П., Колесникова Т. О., Максименкова Ю. А., Краснобріжий П. С.
14.	Робота спортивних секцій, участь у спартакіадах університету, змаганнях	протягом року	Пічурін В. В., заступники деканів з виховної роботи
15.	Університетський та факультетський тури фестивалю-конкурсу “Студентська весна 2008”	березень-квітень 2008 р.	Островерхов М. П., Кошкалда Л. В., Максименкова Ю. А., Краснобріжий П. С.
16.	Інформаційно-консультаційна робота зі студентами, організація виступів психологів та соціальних працівників міського центру планування сім'ї, соціальних служб Жовтневого району	за окремим планом	Колесникова Т. О., Максименкова Ю. А., заступники деканів з виховної роботи
17.	Організація допомоги соціально незахищеним категоріям студентів	протягом року	Островерхов М. П., Максименкова Ю. А.
18.	Профілактика правопорушень та забезпечення виконання “Правил внутрішнього трудового розпорядку”	за окремим планом	Бондар І. Ф., заступники деканів з виховної роботи, Максименкова Ю. А., Краснобріжий П. С.

## ПЛАН ЗАСІДАнь

ради з гуманітарного виховання на 2007/2008 н.р.

Дата	№ п/п	Питання	Готують рішення
20.09.2007	1.	Про підсумки роботи ради в 2006/2007 н.р. та завдання на 2007/2008 н.р. Доп. О. С. Распопов	В. В. Ковтун В. В. Пічурін
	2.	Про стан роботи з правового виховання студентів в університеті. Доп. Н. П. Костюк	І. П. Корженевич С. П. Лагдан
18.10.2007	1.	Про пріоритети студентства університету та заходи з формування активної життєвої позиції та патріотизму. Доп. Ю. А. Максименкова	М. А. Кладіна, Л. В. Кошкалда
	2.	Про підготовку та відзначення Міжнародного дня студентів в університеті. Доп. П. С. Краснобріжий	Т. І. Власова, Т. Л. Бушина
15.11.2007	1.	Особливості роботи клубів за інтересами з організації студентського дозвілля: фан-клуб «ДІТ-Дніпро» та клуб «Інтелектуал». Доп. А. М. Малівський, Є. А. Максименков	Н. Г. Терентьєва, П. С. Краснобріжий
	2.	Про організацію та проведення огляду-конкурсу «Вибір року» в університеті. Доп. М. П. Островерхов	Т. О. Колесникова, Ю. А. Максименкова
20.12.2007	1.	Про організацію та проведення виховної роботи у Вітальні гуртожитку факультету «ПЦБ». Доп. Т. Л. Бушина	Б. Т. Власенко, В. А. Дідняк
	2.	Про організацію роботи кураторів факультету «УПП». Доп. Н. Г. Терентьєва	В. О. Шаповалов, Л. К. Дешко
21.02.2008	1.	Про патріотично-виховну роботу кафедри військової підготовки. Доп. Г. Ю. Краля	А. І. Куліш, М. В. Кириченко
	2.	Про організацію та проведення міжфакультетського конкурсу художньої самодіяльності «Студентська весна 2008». Доп. Л. В. Кошкалда	Н. В. Радіонова, А. А. Косолапов
20.03.2008	1.	Про роботу адміністрації студмістечка та студентських громадських організацій із забезпечення порядку проживання у гуртожитках. Доп. В. А. Дідняк, Ю. А. Максименкова	М. О. Баб'як, М. А. Кладіна
	2.	Про стан виховної роботи на факультеті «ТК».	О. І. Дубінчик, Т. Т. Море

		Доп. В. О. Шаповалов	
17.04.2008	1.	Родинно-сімейні дослідження – важливий фактор виховної роботи в університеті. Доп. В. В. Ковтун	В. В. Колбун, П. С. Краснобріжий
	2.	Про стан роботи з профілактики правопорушень на ф-тах «ОБЗ» та «Е». Доп. В. І. Опришко, Б. Т. Власенко	І. Ю. Пономаренко, С. В. Бобиль
22.05.2008	1.	Про підсумки роботи «Школи куратора» у 2007/2008 н.р. Доп. Л. К. Дешко	В. В. Хміль В. І. Опришко
	2.	Розгляд та затвердження плану засідань і плану роботи ради з гуманітарного виховання на 2008/2009 н.р. Доп. О. С. Распопов	А. М. Малівський, Г. Ю. Краля

## **ПЛАН РОБОТИ ШКОЛИ КУРАТОРА**

на 2007/2008 н.р.

### ***Вересень***

1. Завдання керівників студентських груп з поліпшення стану навчально-виховної роботи серед студентів університету.  
Ректор ДІТу – Пшінько О. М.  
Проректор ДІТу – Распопов О. С.
2. Планування виховної роботи в групах на 2007/2008 н.р.  
Керівник «Школи куратора»  
доц. Дешко Л.К.
3. Зустріч з головою профкому студентів Максименковою Ю. А. та головою КССМу Краснобріжим П. С.

### ***Листопад***

1. Літературні уподобання студентської молоді (за результатами соціологічного опитування та аналізом працівників науково-технічної бібліотеки ДІТу).  
Керівник соц.групи  
доц. Пономаренко І. Ю.  
Директор бібліотеки  
Колесникова Т. О.
2. Зустріч із працівниками Жовтневого центру соціальних служб для сім'ї та молоді.

### ***Лютий***

1. Роль та місце Палацу культури в естетичному і художньому вихованні студентів.

Директор ПК студентів  
Кошкалда Л. В.

2. Зустріч із головним санітарним лікарем Придніпровської залізниці.

### ***Квітень***

1. Статеве виховання юнаків та дівчат, підготовка їх до сімейного життя.

Лікар-сексопатолог  
Помон М. Ю.

2. Зустріч з працівниками Центру планування сім'ї.

## **РЕКОМЕНДАЦІЇ**

щодо складання плану виховної роботи в академічній групі  
на I семестр 2007/2008 н.р.

За традицією в першому «Віснику» поточного навчального року пропонуємо Вам поради щодо складання плану роботи в групі на I семестр. У ньому потрібно врахувати основні завдання на поточний навчальний рік, зазначені в доповіді ректора університету О. М. Пшінька на серпневій нараді та основні події, дати в житті країни, рідного краю, вузу, вікові соціально-психологічні особливості студентської групи.

Якщо Вам буде потрібна консультація з цього питання, звертайтеся до заступників деканів з виховної роботи або до керівника «Школи куратора» (кім. 473, тел. 2-73).

Основні розділи і заходи Вашого плану можуть виглядати, наприклад, таким чином:

1. Організувати збори академгрупи з наступних питань:
  - Основні завдання та особливості навчання в I семестрі 2007/2008 н.р.
  - Видатні дати поточного навчального року.
  - Правила внутрішнього розпорядку та режим навчання в університеті.
  - Асоціальним явищам не місце у студентському середовищі.
  - Ми – студенти України (до Міжнародного дня студентів).
  - Що ти знаєш про свій ДІПТ?
  - Про підготовку до екзаменаційної сесії.
  - Права та обов'язки громадянина України (до Дня прав громадянина).
2. Провести бесіди:
  - Основні віхи боротьби за незалежність українського народу (героїчний літопис).
  - Шану, повагу і турботу – старшому поколінню (до Міжнародного дня людей похилого віку).
  - **УЧИТЕЛЬ** у твоєму житті (до Дня вчителя).
  - Історія українського козацтва.
  - 44-та річниця визволення Дніпропетровська від фашистської навали.
  - Що треба знати про СНІД.
  - День Збройних Сил України – загальнодержавне свято.
  - Особиста культура та етика студента.

- Профілактика застудних захворювань.
  - Правила мешкання в студентському гуртожитку та особиста гігієна студента.
  - Почесна професія – залізничник (до Дня залізничника).
  - Особливості святкування Нового року в різних народів світу.
  - Обряди, ритуали, традиції українського народу (до Різдва свят).
3. Розподілити між студентами громадські доручення, допомагати їм їх виконувати.
  4. Організувати консультаційну допомогу студентів-відмінників відстаючим студентам \_\_\_\_\_ (вказати прізвища).
  5. Постійно відвідувати студентів, які проживають у гуртожитку.
  6. Постійно контролювати стан успішності в деканатах та на кафедрах, оперативно впливати на якість та ритмічність навчання.
  7. Проводити індивідуальні бесіди з питань \_\_\_\_\_ (перелічити).
  8. Відвідати:
    - навчальні заняття з \_\_\_\_\_ (наприклад, філософії, історії України);
    - консультації в групі (наприклад, з економічної теорії, математики, фізики тощо).
  9. Залучити студентів до участі у художній самодіяльності факультету, Палацу культури ДШТУ та підготовці до знаменних дат, проведення вечорів.
  10. Виявити наукові інтереси студентів та залучити їх до студентської науково-дослідницької діяльності на кафедрах та участі у роботі СНТ.
  11. Залучити студентів до участі в масових спортивних змаганнях та роботі секцій кафедри фізичного виховання.
  12. Клопотати перед деканатом (ректором, профкомом тощо) про надання матеріальної допомоги студентам \_\_\_\_\_ (вказати прізвища).
  13. Внести свої пропозиції на засідання стипендіальної комісії щодо розподілу стипендій.
  14. Надіслати листи-подяки батькам студентів-відмінників \_\_\_\_\_ (вказати прізвища).
  15. Ознайомити студентів із можливостями міського та районних центрів соціальних служб для молоді щодо допомоги у вирішенні життєвих проблем.
  16. Організувати відвідування музеїв (історичного, „Літературне Придніпров'я", художнього...).
  17. Оглянути постійно діючу виставку \_\_\_\_\_ в Будинку архітектора, Діловому центрі, Льодовому палаці.
  18. Організувати перегляд вистави \_\_\_\_\_ в Українському драматичному театрі, вистави \_\_\_\_\_ в театрі «Крик», театрі «Верим» і т.п.
  19. Провести зустрічі:
    - з випускниками факультетів;
    - з ветеранами ДШТУ;
    - з провідними вченими університету;
    - з ветеранами ВВВ - учасниками визволення м. Дніпропетровська в 1943 р.;
    - з психологами Жовтневого центру соціальних служб для молоді (інші зустрічі).

## КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ

### Вересень 2007 р.

#### 1 вересня

- День знань;
- 175 років від дня народження Олександра Миколайовича Поля (1832–1890), українською краєзнавця;
- 140 років від дня народження Михайла Михайловича Федорова (1867–1945), українського вченого в галузі гірничої справи;

#### 2 вересня

- День підприємця;
- 150 років від дня народження Івана Олексійовича Каблукова (1857–1942), російського фізико-хіміка;
- 130 років від дня народження Фредеріка Содді (1877–1956), англійського радіохіміка, лауреата Нобелівської премії (1921);

#### 5 вересня

- 190 років від дня народження Олексія Костянтиновича Толстого (1817–1875), російського письменника;

#### 6 вересня

- 110 років від дня народження Івана Кіндратовича Микитенка (1897–1937), українського письменника;

#### 8 вересня

- День українського кіно;
- День фізичної культури і спорту;

#### 9 вересня

- День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості;
- День танкістів;

#### 11 вересня

- 70 років від дня народження Йосифа Давидовича Кобзона (1937), російського та українського естрадного співака, народного артиста СРСР;
- 110 років від дня народження Ірен Жоліо-Кюрі (1897–1956), французького радіохіміка і фізика;

#### 13 вересня

- 75 років від дня народження Ігоря Даниловича Войтовича (1932), українського вченого в галузі інформатики та обчислювальної техніки;

#### 14 вересня

- 160 років від дня народження Павла Миколайовича Яблочкова (1847–1894), російського винахідника і вченого в галузі електроніки;
- 1600 років із дня смерті Іоанна Златоуста (між 344–354–407), візантійського письменника, богослова і церковного діяча;

#### 15 вересня

- День винахідника і раціоналізатора;
- День фармацевтичного працівника;
- 100 років із дня смерті Івана Карповича Тобілевича (псевд. – Карпенко-Карий) (1845–1907), українського драматурга, актора, режисера;

*16 вересня*

- Міжнародний день охорони озонного шару;
- День працівників лісу;

*17 вересня*

- День працівників цивільного захисту;
- 175 років від дня народження Сергія Петровича Боткіна (1832–1889), російського терапевта;
- 150 років від дня народження Костянтина Едуардовича Ціолковського (1857–1935), російського вченого в галузі авіації і динаміки ракет, засновника космонавтики;

*21 вересня*

- Різдво Пресвятої Богородиці;
- Міжнародний день миру;
- 60 років від дня народження Стівена Кінга (1947), американського письменника;

*22 вересня*

- День партизанської слави;
- День машинобудівника;

*24 вересня*

- Всесвітній день моря;

*25 вересня*

- 110 років від дня народження Уільяма Фолкнера (1897–1962), американського письменника, лауреата Нобелівської премії (1954);
- 75 років від дня народження Анатолія Борисовича Солов'яненка (1932–1999), українського співака, народного артиста України;

*27 вересня*

- День туризму;
- Воздвиження Хреста Господнього;
- 130 років від дня народження Миколи Олександровича Прилежасва (1877–1944), українського та російського хіміка-органіка;

*28 вересня*

- 100 років від дня народження Євгена Костянтиновича Завойського (1907–1976), російського фізика;

*30 вересня*

- Всеукраїнський день бібліотек;
- Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії;
- 125 років від дня народження Ганса Гейгера (1882–1945), німецького фізика.

***Жовтень 2007 р.***

*Жовтень-болотник ні колеса, ні полоза не любить*

*Не встиг в жовтні роздивитися, як сонце зійшло, а воно вже на заході*

*Для роботящого Федота і в жовтні знайдеться робота*

*1 жовтня*

- Міжнародний день людей похилого віку;

- День ветерана;

*5 жовтня*

- Всесвітній день вчителів;

*7 жовтня*

- День працівників освіти;

*8 жовтня*

- День юриста;

*9 жовтня*

- Всесвітній день пошти;
- 460 років від дня хрещення Мігеля де Сервантеса Сааведри (1547–1616), іспанського письменника;

*10 жовтня*

- Міжнародний день зменшення небезпеки стихійних лих;

*14 жовтня*

- День українського козацтва;
- День художника;

*15 жовтня*

- 110 років від дня народження Іллі Ільфа (1897–1937), російського письменника-сатирика;

*17 жовтня*

- Міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності;

*19 жовтня*

- 90 років від дня народження Леоніда Миколайовича Левицького (1917–1943), українського поета;

*20 жовтня*

- 80 років від дня народження Юрія Георгійовича Герасименка (1927–1985), українського письменника;

*21 жовтня*

- День працівників харчової промисловості;

*22 жовтня*

- 120 років від дня народження Джона Ріда (1887–1920), американського письменника і журналіста;

*24 жовтня*

- Всесвітній день інформації про розвиток;
- День ООН;
- 125 років від дня народження Імре Кальмана (1882–1953), угорського композитора;

*25 жовтня*

- 225 років від дня народження Нікколо Паганіні (1782–1840), італійського скрипаля і композитора, одного з основоположників музичного романтизму;

*28 жовтня*

- День автомобіліста і дорожника;

*31 жовтня*

- 375 років від дня народження Яна Делфтського Вермера (1632–1675), голландського живописця.

## ДЕМОКРАТІЯ ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ

Нині термін „демократія” став одним з найпопулярніших серед простого народу і політиків. Особливість його полягає в тому, що він має кілька значень.

Розкриваючи сутність демократії, куратор групи має почати бесіду з етимології цього слова. Зі старогрецького „демократія” – це „народовладдя” як форма прямого правління народу. Проте ідеологія демократії сформувалася лише до початку XIX століття. Американський президент Лінкольн визначив демократію як *government of the people, by the people, for the people* (правління народу, обрані народом і для народу). Усі прийменники виражають різні аспекти й ознаки демократії. Так, „of” – володарювання йде від самого народу, „by” – воно здійснюється самим народом, „for” – в інтересах народу.

У сучасному світі будь-який політичний рух претендує на здійснення демократії й використовує цей термін у своїх, часом недемократичних, намірах.

Демократія сьогодні – це форма державно-політичного устрою суспільства, яка ґрунтується на визнанні народу джерелом і носієм влади, на прагненні забезпечити справедливість, рівність, добробут усіх людей, що живуть у державі.

Демократія – це форма устрою будь-якої організації, що заснована на рівноправній участі її членів в управлінні й прийнятті рішень за більшістю. У широкому розумінні демократія може бути скрізь, де є організація, власність, управління. Можна говорити про партійну, профспілкову, виробничу і навіть родинну демократію.

Важливим є розуміння демократії як визначеної системи цінностей суспільного устрою і відповідного до нього світогляду. До таких цінностей належать свобода, рівність, права людини, народний суверенітет та інші.

І нарешті, демократія – це соціальний і політичний рух за народовладдя, здійснення демократичних прагнень та ідеалів. Він виник у Європі в умовах боротьби з абсолютизмом за звільнення й рівність третього стану й у ході історії поступово розширив сферу своїх намірів і кількість учасників. Тому сучасні демократичні рухи різноманітні. Це соціал-демократи, християнські демократи, ліберали, нові соціальні й інші рухи.

Утвердитися повністю й відразу демократія не може. Це явище, що постійно розвивається.

Виникнення демократії зумовлено рядом факторів, що забезпечують її стабільність. Виділимо кілька груп передумов демократії.

*Економічні передумови* – це високий рівень індустріального й економічного розвитку; ринкова конкуренція економіки; значний ступінь урбанізації (мешканці великих міст більш підготовлені до демократії, ніж консервативне сільське населення, що додержується традиційних цінностей); розвиненість

масових комунікацій, що допомагають громадянам компетентніше оцінювати політику.

Важливою передумовою появи демократії є *соціальні передумови*, а саме: відносно високий рівень добробуту громадян, вирівнювання соціальної нерівності; наявність чітко оформлених класів, професійних, культурних, етнічних та інших груп; численний і впливовий середній клас, підприємці; грамотність і освіченість населення.

Значною передумовою демократії повинна бути *політична культура* суспільства, соціальних верств, особистостей. Вона являє собою ціннісні орієнтації, настанови, осмислення політики, ставлення до влади.

У формуванні менталітету політичної свідомості людей важливу роль відіграють *релігійні передумови*. Релігія може не тільки стимулювати перехід до демократії, але й гальмувати його.

І нарешті, *зовнішньополітичні передумови* впливають на процес демократизації. Цей вплив відбувається як через прямі військові, політико-економічні, культурно-інформаційні дії, так і шляхом наслідування прикладу демократичних держав.

Очевидно, демократія – це перш за все спосіб політичного правління при наявності найбільш структуризованої системи правил. Вона не виглядає якись лідером-харизматиком. Людське суспільство йшло до сучасної демократії століттями. Кожний демократичний принцип виношений і народжуваний людством у муках, з кров'ю. Цих принципів не так вже й багато, але додержуватися їх повинні завжди й за будь-яких обставин.

Тому принципи демократії – надзвичайно важливі питання для суспільного поступу. Серед них – влада більшості, плюралізм, рівність, поділ влади, виборність, гласність, контроль. У демократичному суспільстві внаслідок волевиявлення народу стосовно якогось питання утворюється більшість, яка врешті-решт і визначає позицію влади. Іншими словами, це не просто влада народу, а влада саме його більшості і повага прав меншості, що є суттю народного суверенітету.

У кінці минулого століття країни Співдружності, і Україна в їх числі, обрали шлях політичної демократизації тоталітарного режиму. Політичні права і, зокрема, демократичне виборче право почали здійснюватися до завоювання основних свобод ще в умовах тоталітаризму.

Непослідовним виявився курс на демократизацію в Україні в перебудовний період. Тому значною мірою труднощі переходу до демократичних форм організації нашого суспільства зумовлені дією тоталітарних і авторитарних традицій. Активізації демократичних процесів не сприяє і розвал економіки.

Еволюція суспільства на шляху демократизації допускає безперервний рух до дедалі більш складних форм соціальних зв'язків: посилюється диференціація та підвищується багатогранність людської активності. Демократії потрібно „нарощувати» нові елементи суспільної системи в економіці, політиці й культурі.

Складність і суперечливість процесу демократизації безсумнівні. Сучасне політичне життя демонструє приклади химерного симбіозу тоталітаризму і демократії. Демократія нібито дарується владою, ще не стала органічною пот-

ребою суспільства. Характерна ознака демократії – її постійна незавершеність. Чим більш розвинуті демократичні інститути, тим гостріше проявляється невдоволеність їх віддаленістю від ідеалу.

Здійснювана в Україні стрибкоподібна демократизація ініціюється згори. Активні соціальні перетворення нерідко змінюються періодами застою, відкочування від уже досягнутого. Результативність демократизації суспільного життя України часто поліактивна і в будь-який момент може бути перекреслена вольовими рішеннями владних структур.

Ідеальний же тип демократизації, характерний для США і країн Західної Європи, відрізняється збалансованістю, органічним протіканням процесу, відсутністю значних соціальних потрясінь, нічим не обґрунтованих руйнувань соціальних інститутів і мирним вирішенням конфліктів, що виникають.

Україна, переживаючи економічну і політичну кризу, здійснюючи демократизацію, все-таки розпочала будівництво громадського суспільства, що має тиск на формування і розвиток нових владних структур. Утвердження демократичного ідеалу в свідомості громадян України, напевно, стане послабленням соціальної напруги і стабілізації процесу демократизації.

На жаль, у народу, який в ідеалі є джерелом влади, поки недостатньо механізмів впливу на владу. Про це свідчать дані дослідження громадської думки населення України, які були обнародовані фондом «Демократичні ініціативи» й фірмою «Юкреїніан соціолоджі сервіс» у серпні поточного року. Виявляється, 56,3% наших громадян вважають, що практично не мають засобів контролю над владою, 24,8 % опитуваних оцінюють свій вплив на сучасну владу як досить слабкий, близько 4 % вважають його досить сильним, лише 0,8 % – дуже сильним, а 14,2 % респондентам було важко відповісти на поставлене запитання. Результат опитування показав, що 82,4 % українців почувають себе господарями в сім'ї, більш-менш на роботі – 33,4 %, і тільки 13 % – у державі. Це показник впливу громадян на владу й її відповідальність за те, що відбувається в країні.

Чому ж так виходить?

Зараз необхідно розрізняти поняття „народ» і „натовп». Це зовсім різні поняття. У народу є розуміння своїх інтересів, самосвідомість, почуття власної гідності та ін. Так, в період Майдану ми говорили про національну самосвідомість, яка народжується, а сьогодні вже мова йде про метаморфозу наших людей. На відміну від народу натовп лінивий, йому не подобається, наприклад, що продукує шоу-бізнес, який відкрито принижує глядача. Таке ж соціальне замовлення є і в політиці. До виборів 2004 р., за даними соціопитування, 70 % нашого населення вірило в себе й у власні сили, і тільки 30 % довіряли свою волю державі.

Говорячи про цінності демократії, куратору слід нагадати різницю між прямою й представницькою демократією.

Однією з форм прямої демократії є вибори на основі загального виборчого права. Добровільно беручи участь у них, громадяни в демократичному суспільстві мають можливість впливати на формування органів влади різних рівнів.

Виявом прямої демократії є референдуми, які проводять з метою ухвалення закону або інших рішень на основі волевиявлення народу щодо найактуальніших питань державної політики і суспільно-політичного життя загалом. В Україні на цей час передбачаються зміни до Конституції держави. Всенародне голосування під час референдумів має як законодавчу силу, так і консультативний характер, а його результати в демократичному суспільстві завжди мають непересічне значення.

Формою прямої демократії є всенародне обговорення законопроектів, які ефективно використовуються у багатьох країнах. Проте процедура таких обговорень може мати й пропагандистський характер, оскільки сотні тисяч зауважень і пропозицій громадян здебільшого беруться до уваги лише на рівні уточнень, окремих поправок, не торкаючись концепції законопроектів. Останнім часом в Україні увійшло в практику з'ясування громадської думки, але не всі його результати враховуються для ухвалення рішень.

Представницька демократія – це порядок розгляду і вирішення державних і громадських питань повноважними представниками населення (виборними або призначеними).

Саме інститути представницької демократії відіграють першочергову роль у процесі ухвалення рішень. Особливо вагоме значення в системі цієї демократії мають парламенти, склад яких формується через загальні вибори і яким громадяни делегують свої повноваження для здійснення функцій вищої законодавчої влади. Крім парламентської форми як великого надбання цивілізації носіями представницької демократії є й інші виборні органи влади.

Поєднання різних форм прямої та представницької демократії сприятиме розкриттю творчого потенціалу громадян і подоланню їх соціальної інертності.

Куратор групи може запропонувати студентам розглянути процес демократизації у навчально-виховній роботі університету, розкрити роль студентського самоврядування, молодіжних організацій та рухів.

Тільки створюючи сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу громадян, і в першу чергу студентської молоді, суспільство подолає соціальну інертність, одержить могутній імпульс саморозвитку шляхом залучення до демократичного процесу головної діючої сили історії – народу.

### *ЛІТЕРАТУРА*

1. Новгородцев П. М. Об общественном идеале. – М.: Наука, 1991.
2. Токвиль А. Демократия в Америке. – М., 2000.
3. Шляхи до демократичної держави / Політика і час. – 1992. – №6.

М. А. Кладіна – доц. кафедри  
філософії та соціології,  
член ради з гуманітарного виховання

## ЗГАДАЙМО ЦІ ДАТИ

І ВЕРЕСНЯ

### НАЩАДОК КАРДИНАЛА І ГЕТЬМАНА



До 175-річчя від дня народження  
О. М. Поля (1832-1890)

*...Його чудовій енергії, невтомній діяльності і величезним  
затратам ми зобов'язані тим, що залізорудні наші багатства  
стали відомими не лише на Батьківщині, а й в усій Європі,  
що привело до нас своїх та іноземних підприємців разом із  
солідними капіталами...*

Нещодавно повернулося в Україну ім'я великого патріота, правозахисника, підприємця, мецената, археолога, знаменитого колекціонера Олександра Миколайовича Поля. Він був першовідкривачем залізорудних родовищ Криворіжжя і першим з наших співвітчизників, кому вдалося залучити величезні іноземні капітали, закласти основи майбутніх металургійних гігантів, із появою яких наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. в Україні розпочався бурхливий розвиток металургійної та залізорудної промисловості. Він належав до тих особистостей, яких називають сіллю землі, кращими представниками народу.

Народився Олександр Миколайович Поль у с. Малоолександрівське Верхньодніпровського повіту на Катеринославщині (тепер – Дніпропетровської області). Нащадок німецького дворянина, що вислужився на російській військовій службі, та старовинного українського роду Полуботків, він вдало поєднав у своєму характері кращі риси обох націй.

Успадкувавши від своїх предків одержимість, практицизм і акуратність німців, працьовитість і темперамент запорожців, Олександр ще в дитинстві виявив неабиякі здібності: вільно володів українською, російською, німецькою і французькою мовами. Завдяки бабусі Варварі Дмитрівні Полетиці захопився історією козаччини, Запорізької Січі, українською минувшиною. За власним визнанням, "коли був хлопчиком, облазив усі горища й комірчини в маєтку, відшукуючи стародавні предмети, і відтоді мав до них особливу пристрасть".

О. Поль здобув блискучу освіту. Навчався у Полтавській губернській гімназії, де викладали багато талановитих вчителів: І. Боровиковський, Ф. Жемчужников, П. Бодянський, А. Метлинський, К. Полевич. Закінчив юридичний факультет Дерптського університету (1854; тепер – Тарту, Естонія) – одного з найкращих у Росії та Європі.

Олександрові виповнилось двадцять два роки, коли помер батько (мати роком раніше). Взнявши на себе відповідальність і турботу про молодших братів і сестер (а їх було семеро), водночас управляв великим господарством (3 500 десятин землі). За декілька років, що О. Поль хазяйнував у власному маєтку, він зміг перетворити його на вельми прибуткове господарство. Окрім традиційних форм землеробства займався скотарством. Елітні породи великої рогатої худоби, які розводив О. Поль, особливо цінувались по всій губернії. Славився

маєток і власним кінним заводом. У 60-ті роки XIX ст. до ладу став цегляний завод Олександра Поля. З цегли, яку тут виробляли, споруджений будинок Верхньодніпровської земської повітової управи (1870).

Така енергійна діяльність О. Поля не могла бути не поміченою. Його висока освіченість, обізнаність у всіх сферах життя в повіті, вроджена шляхетність одразу привернули до себе увагу громадськості Верхньодніпровського повіту. 1858 р. Олександра Миколайовича обирають до Катеринославського дворянського комітету з облаштування селянського побуту. З 1860-го – він депутат від Катеринославської губернії до Санкт-Петербурзького комітету з розробки проекту селянської реформи, а також дійсний член Імператорського товариства сільського господарства Південної Росії.

Славу правозахисника О. Поля завоював саме тим, що захищав не тільки свій дворянський клас, а всі без винятку верстви суспільства, інтереси підприємців та інших станів. Олександр Миколайович дбав про поліпшення економічної ситуації в аграрній губернії, що загубилася у південних степах великої імперії. За це і був помічений при дворі – у квітні 1861 року О. Поля нагородили царською золотою медаллю за особистий внесок у підготовку і проведення селянської реформи 1861 р.

Сучасники згадували Олександра Миколайовича як талановитого оратора, який вмів викласти питання ясно, чітко; у виступах спирався на незаперечні аргументи; завжди доводив свою думку. Його висновки відрізнялися бездоганною логікою. Свою принциповість і безкомпромісність сполучав із коректністю та високою інтелігентністю. "Ми повинні оберігати наших виборців. Зібрати останні крихти з них, щоб покрити виробничі витрати, не буде порядно"; "Треба вжити всіх заходів, щоб наш Дніпро не перетворився на два болота: одне до порогів, друге – нижче порогів...". Багато ідей, думок, пропозицій, висловлених ним понад півтора століття тому, актуальні й сьогодні.

Авторитет О. Поля в губернії стрімко зростав. 1878 р. його висунуто на посаду голови губернської земської управи. Утім, Олександр Миколайович скромно відмовився від цієї пропозиції: "Я не відрікаюся служити земству... Та моє перше правило було служити, ніколи не отримуючи за це плати...". У його діяльності не було й тіні популізму, особистої вигоди. Свої дії він співвідносив із реаліями життя, турботами своїх виборців, робив усе для розвитку краю й України, яку так щиро любив.

"Навіть за зовнішнім своїм виглядом він скоріше був сином південноруського народу, ніж нащадком німецького лицаря! Смаглявий, худорлявий, з чорнявими сумно-замисленими очима, з великими малоросійськими вусами, мовою із сильним південноросійським акцентом, всією своєю іннервацією він був схожий на нащадка козацького роду, з котрого по матері походив", – писав про О. Поля його біограф А. Синявський. Ось чому він так любив дослухатися до голосу пращурів, блукати степами, розкопувати старі козацькі могили, збирати історичні пам'ятки. Незважаючи на брак часу, він приділяв чимало уваги дослідженню рідного краю та його історії, вивченню довколишніх місць, що й завело його у 1866 р. в урочище Дубова Балка біля правого берега річки Саксагані (поблизу Кривого Рогу). Саме тут, під час археологічних розкопок, Олександр Миколайович натрапив на поверхневий вихід залізної руди. Аналі-

зи, зроблені в гірничій академії німецького міста Фрейберга, куди О. Поль по-віз зразки породи, підтвердили, що руда найвищої якості. Вміст заліза становив 70 відсотків, ні в Росії, ні в Західній Європі такої багатої руди ще не знаходили. Олександр Миколайович запросив відомого професора Штрипельмана приїхати на Криворіжжя, взявши на себе усі витрати.

Поклади залізної руди були величезні. Крім неї, тут знайшли мармур, порфір, гірський льон, аспід та інші мінерали. Впевнившись, що родовище має промислове значення, Олександр Поль купив Дубову Балку та орендував на 99 років криворізькі рудні поклади.

При тому, що Олександр Миколайович був досить заможною людиною, власних його коштів для ведення розробок не вистачало. Зусилля його залучити до вигідної справи місцевих капіталістів не мали успіху, і тоді він подався до Петербурга. Проте немає пророка у вітчизні своїй. Тупість чиновників, їхнє небажання розуміти вигідність справи, плітки про розумову неповноцінність О. Поля змусили його шукати інвесторів за кордоном. Лише через 15 років у Парижі (!) йому вдалося заснувати "Французьке акціонерне товариство залізних руд Кривого Рогу" з початковим капіталом 5 млн. франків. Кількість акцій склала 10 тис; усі вони розкупилися упродовж 24 годин. Найбільшим і єдиним представником російського капіталу став Олександр Поль, отримавши акції на суму 1 млн. 250 тис. франків (сума на той час фантастична). 1881 р. відкритий перший у Кривбасі рудник видобутку залізної руди "Саксаганський" (тепер шахта "Саксагань"). Станом на 1889 р. прибутки Товариства дорівнювали близько 7 % від загального акціонерного капіталу.

До Європи Олександр Миколайович їхав жебраком, а додому повернувся багатієм. Проте відновлення втрачених частково статків не ошчасливило Поля. Багатство як таке цікавило його лише як спосіб реалізувати задумане, можливість втілити ідеї в життя. Залізниця Придніпров'я – особлива гордість Олександра Миколайовича Поля, його вистраждана мрія. Це найкращий приклад того, як людина скромної посади насмілилася вирішувати й вирішила величезну, державної ваги, справу. Саме завдяки ентузіазмові Олександра Миколайовича 1881 р. вдалося отримати рішення на будівництво залізниці, що з'єднала Донбас із Кривбасом. Він також домігся будівництва у Катеринославі грандіозного залізничного мосту через Дніпро (найдовшого на той час у Європі). Наслідки цієї події не забарилися. Населення міста Катеринослава за 5 років збільшилося майже на півторасти тисяч. Залізниця окупилася майже за рік.

Отже, Олександр Поль заклав основи Брянського, Гданцевського, Каменського та інших чавуноливарних, сталеплавильних, рейкопрокатних, трубопрокатних заводів губернії. З їхньою появою розпочалося бурхливе зростання промисловості та розвиток краю. Із другорядного, провінційного містечка Катеринослав перетворився на центр гірничозаводської та металургійної промисловості.

Олександр Миколайович серед істориків і археологів відомий і як серйозний вчений. Упродовж двадцяти років він був дійсним членом Одеського товариства історії і старовини, друкував наукові статті, брав участь у проведенні археологічних з'їздів тощо. Його перу належать праці "Мишурин Ріг", кілька брошур і дописів з гірничої справи. Він же переклав з німецької книгу професо-

ра Штрипельмана "Геологічний і геогностичний опис криворізьких рудних покладів".

Неодноразово до нього приїжджали видатні вчені Росії і Західної Європи для обміну досвідом та ознайомлення з його унікальною колекцією. Подорожуючи, займаючись археологічними розкопками, збираючи предмети матеріальної культури минулих століть, систематизуючи їх, Олександр Миколайович наприкінці життя виявився власником величезної колекції старожитностей (4773 предмети). Вона складалась з предметів кам'яного, бронзового, залізного віків; речей, знайдених у старогрецьких поселеннях і скіфських курганах, запорозьких реліквій. Незадовго до смерті Поля колекція була оцінена англійцями, які хотіли придбати її для Лондонського королівського музею, в 200 тис. рублів. Та збирач бажав, щоб речі, знайдені на рідній землі, тут і залишились. Більша частина зібрання старожитностей вже після його смерті потрапила до Катеринославського історичного музею, названого на його ж честь.

12 листопада 1887 року Олександра Миколайовича обрали першим почесним громадянином Катеринослава, його ім'я увічнили на мармуровій дошці в залі засідань міської думи. У Санкт-Петербурзькому гірничому інституті та Катеринославському реальному училищі запроваджено іменні стипендії Олександра Поля.

З кожним днем, із кожним роком дедалі очевиднішими ставали його величезні заслуги, і дворянські збори прийняли неординарне рішення: встановити прижиттєвий пам'ятник О. Полю як громадянину, який "оживив край і воскресив Катеринослав". Та за цими почеснями крилася трагедія й особистості, й держави. Країна не могла забезпечити гідне життя тим, хто піклувався про її майбутнє...

7 серпня 1890 року, у розквіті творчих сил, так і не дочекавшись матеріальної винагороди, О. М. Поль раптово помер від розриву серця. Поховали Степового Колумба (так називали його французи) на Севастопольському кладовищі у Катеринославі. А незабаром у Кривому Розі на власні кошти спорудили пам'ятник О. М. Полю.

За більшовицького режиму ім'я Олександра Поля замовчувалось і було майже забуто, як й багато чого з нашої історії. Дворянин, поміщик, промисловець – більше, ніж досить, щоб викликати підозру влади. Новій владі такі люди були не потрібні. І пам'ять про них теж. Пам'ятну дошку в приміщенні колишньої Думи зняли, музей Поля об'єднали з музеєм імені Яворницького, відмінили іменні стипендії у Вищому гірничому училищі. 1986 р. в результаті реконструкції Севастопольського парку в Дніпропетровську могилу Олександра Поля зрівняли з землею...

Лише з настанням ХХІ ст. ім'я нашого видатного земляка нарешті повертається нащадкам. У центрі Дніпропетровська споруджено пам'ятник першому почесному громадянину міста Олександру Миколайовичу Полю (2002). Його ім'я присвоєно музею Дніпропетровського національного гірничого університету. Тож маємо надію, що результати діяльності і корисні справи одного з видатних діячів української землі стануть частиною нашої історії.

## ШЛЯХ ДО ЗІРОК



До 150-річчя від дня народження  
К. Е. Ціолковського  
(1857-1935)

Костянтин Едуардович Ціолковський – видатний російський учений, основоположник космонавтики, винахідник у галузі аеронавтики й ракетодинаміки. Значно випередивши дослідників з інших країн, він зумів піднятися від окремих дослідів до узагальнюючих теоретичних висновків у новій науці – експериментальній аеродинаміці.

Своєю невтомною працею Ціолковський піднісся до надзвичайних висот наукового передбачення. Дослідженнями й пошуками цього вченого підготовлені сучасні досягнення космонавтики. Він вирізнявся надзвичайною глибиною мислення, різноманітністю творчих інтересів. Займався філософією, біологією, геологією. Його перу належать науково-фантастичні оповідання. Багато праці вклав в астрономічні дослідження, у розв'язання ряду проблем з фізики.

Народився К. Ціолковський в с. Іжевському Рязанської губернії, в сім'ї лісничого. І батько – Едуард Гнатович, і мати – Марія Іванівна, привчили всіх членів своєї великої родини з малих років до праці. Дитинство Костянтина проходило так само, як і в більшості його однолітків, доки він не захворів на скарлатину. Хвороба принесла тяжке ускладнення – різко погіршився слух. Вчитися в школі хлопець вже не міг. Туговухість віддалила його і від товаришів, позбавила можливості брати участь у дитячих іграх. Мати сама вчила сина читати і писати, всіляко турбувалася, щоб він якомога менше відчував свою недугу. Проте через два роки вона померла. Напівглухому хлопчикові стало жити ще важче.

Він розважався тим, що майстрував найрізноманітніші іграшки. Будівельним матеріалом слугували папір і картон. Потреба конструювати зростала з кожним роком. Вчився самотужки, багато читав, розмірковував. Уже тоді в юнака виявився потяг до винахідництва. Він склав для себе програму з теоретичних занять і численних дослідів.

З 14 років Ціолковський споруджував саморухливі коляски і локомотиви. Рідні заохочували його любов до творчої праці. Межі маленького світу, в якому він жив, значно розширилися, коли узявся за підручники з арифметики, фізики, землемірної справи. Юнакові спало на думку побудувати автомобіль, що рухається струменем пару, і паперовий аеростат. За аеростатом з'явилися літальний апарат з крилами і цілий ряд інших машин. Батько дуже хотів, щоб на здібності сина звернули увагу досвідчені люди.

Тому шістнадцятирічний Костянтин, сповнений захоплюючих планів і надій, опинився у Москві. Працювати йому довелося самотійно, без учителів, без професорів. Щоранку ходив у Румянцевський музей, де містилася публічна бібліотека. Довгі години просиджував за книгами. У читальних залах можна було побачити і поважних професорів, і гімназистів. Тут працювали: Л. М. То-

лстой, І. М. Сеченов, К. А. Тимірязев, М. Є. Жуковський, Д. І. Менделєєв, О. М. Островський.

За перший рік життя в Москві юнак встиг вивчити фізичні основи математики і виступав уже як дослідник. Майже всі гроші, які йому надсилали з дому, він витрачав на книги, хімікалії, лабораторне приладдя. Жив упроголодь, харчувався мало не одним чорним хлібом.

Невдовзі Ціолковський взявся за вивчення вищої математики. Диференціальне й інтегральне обчислення, вища алгебра, аналітична геометрія, сферична тригонометрія значно розширили його кругозір і ще більше посилили інтерес до фізики й техніки.

Костянтина дуже захоплювала ідея конструювання аеростатів з металевою оболонкою, що здатні підняти в повітря людей і вантажі. Проблемою польоту займався не лише Ціолковський. Її розробці віддавав багато сил і великий російський вчений Д. І. Менделєєв.

Незважаючи на всі труднощі життя в Москві, Костянтин ніколи не скаржився. Про те, як справді живе його син, Едуард Гнатович дізнався від знайомих. Розуміючи, що виснажливий спосіб життя завдає шкоди і без того слабкому здоров'ю юнака, батько під якимсь приводом виманив його у В'ятку, куди на той час переїхала родина Ціолковських.

Почорнілим і худим з'явився Костянтин у батьківський дім. Але довго відпочивати йому не довелося. Настав час подумати про самостійний заробіток.

Перші гроші були зароблені уроками. Слава про нового репетитора швидко поширилася серед гімназистів. Також Ціолковський продовжував свої дослідження, як і раніше, читав наукові книги. Влітку 1878 року сім'я переїхала в Рязань. Цей період був важливим етапом у житті Ціолковського, хоча і тривав він недовго. Тут вдалося скласти іспит на звання вчителя повітової школи й одержати професію, яка упродовж довгих років стала єдиним джерелом заробітку.

1880 р. Костянтин Едуардович працює учителем арифметики і геометрії в Боровському повітовому училищі Калузької губернії.

Він остаточно перебирається в старовинне російське місто Боровськ. Молодий вчитель, який увесь вільний час віддавав науці, сподобався хазяїну. Незабаром Костянтин Едуардович одружився з його дочкою – Варварою Соколовою.

Він продовжує натхненно працювати над своїми дослідженнями. Надсилає до Петербурга працю "Механіка тваринного організму", яка одержала позитивну оцінку великого російського фізіолога І. М. Сеченова. За це дослідження був обраний членом фізико-хімічного товариства. Це стало стимулом для продовження дослідницької діяльності. 1883 р. вчений пише працю "Вільний простір". Його увагу знову привертає до себе світ, вільний від тяжіння. Перед нами відкриваються описи тих дивовижних почуттів, які чекають на космічних подорожних, котрі розлучилися з Землею й відчувають на собі перше знайомство зі світом без вагомості. В цьому описові вчений пропонує схему ракети-двигуна, що має завоювати космос.

К. Ціолковський впритул підійшов до відповіді на запитання про те, чи можна винайти машину, яка б дозволила людині опанувати небесні простори.

Розв'язувати завдання довелося самостійно. Плоди роздумів вченого, згодом розвинуті ним у чітку, логічну систему, викладені в рукописах, що зберігаються в архіві АН Росії.

К. Ціолковський порушив, зокрема, такі істотні проблеми, як можливість життя і розвитку тварин і рослин, які потрапили в космос, використання принципу реактивності для пересування. Але подальша розробка проблем міжпланетних польотів трохи затрималась. Ще не було повністю розв'язане завдання польотів в земній атмосфері. Костянтин Едуардович віддаляється від космічних проблем, темою його дослідження стає аеростат керований.

Основні його праці після 1884 р. пов'язані з науковим обґрунтуванням суцільнометалевого безкаркасного дирижабля, обтічного літака.

1892 р. Ціолковський переїжджає до Калуги й працює викладачем у гімназії та єпархіальному училищі. У цей час він звертається до нової маловивченої галузі – створення літальних апаратів, важчих за повітря.

Вчений виявив яскравий талант, оригінальний розум, самостійність мислення, технічну інтуїцію. Він умів знаходити рішення, що відкривали нові шляхи в науці. 1893 р. Костянтин Едуардович першим створив автопілот для літального апарата, а також показав шлях до розв'язання важливого завдання: постачання літального апарата електроенергією із застосуванням генератора, що приводився в дію авіадвигуном. Розвиваючи ідеї суцільнометалевого дирижабля, він одночасно працював над виготовленням його моделі. Першу частину нової праці разом із моделлю, виготовленою ним з паперу, він надіслав другові і покровителю багатьох російських винахідників – професору Менделєєву. Рукопис і модель той направив у повітроплавальний відділ Російського технічного товариства. На жаль, проект було відхилено.

У праці "Аероплан, або птахоподібна (авіаційна) машина" (1894) вчений дає опис та ескізи літака, схожого на сучасний, аналізує його аеродинамічні якості, міцність.

З 1896 р. Ціолковський систематично займався теорією руху реактивних апаратів (зокрема розробив основи теорії та принципову схему рідинних ракетних двигунів), запропонував ряд схем ракет далекої дії та ракет для міжпланетних подорожей. Щоб одержати більш точні коефіцієнти опору повітря для тіл різної форми, він створив першу в Росії аеродинамічну трубу (1897), здійснив ряд дослідів, вивів формулу швидкості руху ракети. У "Дослідженні світових просторів реактивними приладами" (1903) вчений уперше у світі теоретично обґрунтував можливість польоту в космічному просторі ракети з реактивним двигуном на рідкому паливі й розробив теорію цього польоту. У наступних частинах цієї праці, опублікованих у 1911 і 1914 рр., він викладав основи теорії ракет і рідинного ракетного двигуна.

Проте в дореволюційний період ідеї Ціолковського не дістали підтримки в офіційних представників російської науки. Багато його праць і знахідок не були опубліковані й залишалися невідомими або пізніше були повторені іншими дослідниками. З 1917 р. Костянтин Едуардович плідно працював над створенням теорії польоту реактивних літаків, запропонував свою схему газотурбінного двигуна. Після 1917 р. його наукові роботи дістали визнання і набули дальшого розвитку, а вченому були забезпечені умови для творчої ді-

яльності. 1919 р. його обрано членом Соціалістичної академії суспільних наук. Він працює над створенням теорії польоту реактивних літаків, багатоступеневих ракет.

1927 р. Ціолковський опублікував теорію і подав схему поїзда на повітряній подушці. Важливі наукові результати одержав він у ракетодинаміці. Створив сувору математичну теорію реактивного руху; обґрунтував реальну можливість застосування ракет для міжпланетних сполучень; розв'язав задачу посадки космічного апарата на поверхню планети, позбавленої атмосфери; розробив теорію багатоступеневих ракет; першим вивчив питання про ракету – штучний супутник Землі, висловив ідею створення навколоземних орбітальних станцій тощо.

Учений розглянув медико-біологічні умови, що виникають під час тривалих космічних польотів. Він відомий як перший теоретик освоєння людиною космічного простору. Кінцеву мету Ціолковський вбачав у перебудові біохімічної природи земних мислячих істот. У зв'язку із цим він висунув проекти нової організації людства. Окрім того, Костянтин Едуардович є автором ряду науково-фантастичних творів, а також досліджень у галузі біології лінгвістики та ін.

Ціолковський утвердив пріоритет своєї Батьківщини в галузі повітроплавання, авіації, ракетної техніки. Ідеї вченого набагато випереджали сучасну йому епоху. Він був справжнім новатором і революціонером у науці. Простота й переконливість його праць, написаних яскравою мовою, палка віра в успіх своїх починань, упевненість у необмежених можливостях прогресу людства запалили серця інших вчених на здійснення його сміливих мрій. Особливо велику роль набули винаходи Костянтина Едуардовича в дні Великої Вітчизняної війни. Для тогочасної авіації надзвичайно велику вагу мав двигун, що працює на рідкому паливі. Саме такий двигун був уперше розроблений Ціолковським. Зараз літаки з такими двигунами мчать зі швидкістю до 3000 тис. км/год.

В СРСР систематично проводилися дослідження космічного простору. У 1957 р. запущено перший штучний супутник Землі. 1961 р. у космос уперше піднялася людина – громадянин Радянського Союзу Юрій Олексійович Гагарін.

Горизонти людського пізнання значно розширив вихід людини в космос. Збагатилися геофізика, радіофізика, механіка. Виникли космічна біологія й медицина, супутникова океанографія. Космічні дослідження забезпечують одержання нових, часто недосяжних для інших галузей, даних про Землю та її атмосферу, Сонце і планети Сонячної системи, про найбільш віддалені частини Всесвіту. Разом із тим дедалі більша увага приділяється прикладним напрямкам космічних досліджень в інтересах різних галузей народного господарства. Використання космічної інформації дає економічний ефект, що обчислюється в сотні мільярдів на рік.

У галузі пілотованих польотів основні зусилля зосереджені на створенні та експлуатації орбітальних станцій – вирішального засобу освоєння космосу. Ціолковський писав, що людині спершу треба міцно закріпитися у навколоземному космічному просторі, створити тут довгочасні бази, щоб із них робити

нові кроки в космосі. Довготривала пілотована система, що складається з орбітальної станції, транспортних і вантажних кораблів, саме і є такою базою. Успішно освоюється навколораземний простір. Здійснюються польоти до планет Сонячної системи.

Ідеї Ціолковського знайшли втілення в ракетобудуванні. Праці вченого з аеронавтики, ракетодинаміки й космонавтики дають змогу вести нові сміливі пошуки в галузі науки й техніки. Попереду ще більш захоплюючі перспективи вивчення й освоєння космічного простору. Вчення і винаходи Ціолковського стали складовою частиною вітчизняної науки про літакобудування.

К. Ціолковський перший у світі розробив фізико-механічний принцип, на якому може ґрунтуватися керований політ у безповітряний простір, за межі земної атмосфери, в міжпланетний простір. На багато років раніше від дослідників Заходу російський учений математично обґрунтував загальноприйнятую нині теорію руху ракети.

Костянтин Едуардович мріяв і про великі перетворення природи. В останні роки свого життя він писав статті про підкорення пустель, про використання їхніх багатств на благо людства. Все життя дослідника, що проходило в невтомній праці, може слугувати прикладом справжнього наукового героїзму.

На честь великого винахідника у Калузі та у Москві споруджено пам'ятники. Створено меморіальний будинок-музей Ціолковського у Калузі, його ім'я присвоєно Державному музею історії космонавтики і Педагогічному інституту в Калузі, Московському авіаційному технологічному інституту.

1954 р. АН СРСР заснувала золоту медаль ім. К.Е.Ціолковського "За видатні роботи в галузі міжпланетних сполучень."

Ім'ям Ціолковського названо кратер на Місяці.

## **ПЛАН ЗАХОДІВ**

**на I семестр 2007/2008 н.р.**

## **ПЛАН РОБОТИ**

**Первинної профспілкової організації студентів (ПШОС)**

**на 1 семестр 2007/2008 н.р.**

### **Соціальна комісія**

№ п/п	Заходи	Термін виконання	Відповідальні
1.	Поновлення бази даних I курсу	вересень	Азімов Р. Р. Свінковська Е. С.
2.	Аналіз роботи минулого року		
3.	Допомога в організації свята "Ура! Я – студент!"		
4.	Створення фотогазети, присвяченої свята "Ура! Я – студент!"	жовтень	Азімов Р. Р. Свінковська Е. С.
5.	Відвідування ветеранів ДПТУ		
6.	Організація лекцій з профілактики злочинності серед молоді		

7.	Оформлення газети-стенду до Міжнародного дня студентів	листопад	Азімов Р. Р. Свінковська Е. С.
8.	Організація збору коштів для Червоного Хреста		
9.	Складання списків для придбання новорічних подарунків		
10.	Організація лекцій з КЗпП для студентів 5-х курсів	грудень	Азімов Р. Р. Свінковська Е. С.
11.	Організація новорічних поздоровлень дітей студентів		

### ***Житлово-побутова комісія***

№	Назва заходу	Дата	Відповідальні
1.	Перевірка санітарного стану гуртожитків	Щотижня	Петрівський Д. Р. Резниченко С. В.
2.	Організація та перевірка роботи студентських рад гуртожитків	Щотижня	Петрівський Д. Р.
3.	Організація заходів щодо поліпшення житлових умов та побуту студентів, що мешкають у гуртожитках	Щотижня	Петрівський Д. Р.
4.	Перевірка інформаційних стендів у гуртожитках	Щомісяця	Петрівський Д. Р.
5.	Перевірка журналу обліку грошового фонду гуртожитків	Щомісяця	Петрівський Д. Р. Резниченко С. В.
6.	Зустрічі студентських рад гуртожитків з адміністрацією університету щодо підготовки гуртожитків до зимового періоду та поліпшення житлово-побутових умов	Жовтень	Резниченко С. В.
7.	Підготовка гуртожитків, блоків, кімнат та світлиць до конкурсу “Вибір року”	Листопад	Петрівський Д. Р. Резниченко С. В.
8.	Проведення конкурсу “Вибір року”	Грудень	Петрівський Д. Р. Резниченко С. В.

### ***Навчально-наукова комісія***

№	Робоча назва	Зміст заходу	Строки виконання	Відповідальні
1.	Звіт про підсумки роботи комісії за другий семестр 2006-2007 н.р.	Надання звіту роботи комісії за звітний період	вересень	Сорока М. Л.
2.	Виставка наукових робіт з профспілкової тематики	Чествовання учасників та переможців Обласного конкурсу студентських наукових робіт з профспілкової тематики, ор-	Вересень-жовтень	Максименкова Ю. А., Сорока М. Л., працівники бібліотеки університету, Лоба В.

		ганізація виставки робіт разом з бібліотекою університету		
3.	Університет шукає талановиту молодь	Залучення студентської молоді до наукової роботи, ознайомлення студентства з формою навчального процесу – НДРС	01.10.07-01.12.07	Сорока М. Л., голови профбюро факультетів, представники НДЧ за погодженням
4.	Відмінник навчання	Підготовка звіту про складання літньої сесії за успішністю, подання про відзначення кращих відмінників навчання до Міжнародного дня студентів	01.09.07-01.10.07	Голови профбюро факультетів, Максименкова Ю. А., Сорока М. Л.
5.	Конкурс наукових робіт з профспілкової тематики	Організація наукового конкурсу в рамках конкурсу ОблСофПрофу	01.10.07-30.11.07	Максименкова Ю. А., Сорока М. Л., голови профбюро факультетів, Лоба В.
6.	Конспект сучасного студента	Організація та проведення конкурсу «Найкращий конспект студента» та «Найгірший конспект студента»	01.10.07-01.11.07	Голови профбюро факультетів, Сорока М. Л.

### БІБЛІОТЕКА ПРОПОНУЄ

соціокультурні заходи на I семестр 2007/2008 н.р.

1. Огляди нових надходжень літератури
2. Дні інформації
3. Бесіди по матеріалам виставок:
  - ДІТ сьогодні
  - Дніпропетровщина – рідний край
  - Книга крізь віки
  - Слава козацька
  - Життя видатних людей
  - Народні свята: Осінь. Зима.
4. Практичні заняття ” Система каталогів та картотек НТБ”
5. Зустрічі у поетичному клубі
6. Музичні години “Універсальна мова людства”
7. Тиждень бібліотеки в університеті:

- а) відкриті перегляди нових надходжень літератури у відділах;
  - б) тематичні виставки “2007-й – рік української книги“ (бесіди біля виставочного стенда);
  - в) відкриття читального залу економічної та гуманітарної літератури;
  - г) презентація книги Т. І. Власової “Формирование гендерных стереотипов в западноевропейской философии»;
  - д) читацька конференція за книгою А. І. Куліша “Легенди ДПТУ”;
  - є) спілкування з читачами з питань організації роботи бібліотеки.
8. Екскурсії по науково-технічній бібліотеці для першокурсників.

Для проведення кураторської години звертайтеся заздалегідь  
Конт. тел. 1-40

## **ПЛАН РОБОТИ**

**Центру національно-громадянського виховання  
на I семестр 2007/2008 н. р.**

**Кафедра українознавства, (ауд. 474 а, 476)**

**Довідки за тел.: 2-79**

З 2000 р. в університеті працює Центр національно-громадянського виховання „Світлиця”, який проводить багатопланову роботу серед студентів та співробітників.

Студенти, які бажають увійти до складу студентського активу ЦНГВ „Світлиця”, запрошуються на організаційні збори:

- організаторів, волонтерів, екскурсоводів **18.09.07 о 14:30 (ауд. 476);**
- учасників художньої самодіяльності **19.09.07 о 14:30 (ауд. 476);**
- клубу авторської поезії та пісні **20.09.07 о 14:30 (ауд. 476).**

**Клуб „У Світлиці сьогодні гість...” (ауд. 476)**

Керівник: ст. викл. Іващенко Г. Л.

1. Передбачається зустріч з істориком І. Стороженком (жовтень).
2. Передбачається зустріч з художником К. Ткаченком (грудень).

**Клуб авторської поезії та пісні  
(середа, знаменник, 15.00, ауд. 476)**

Керівник: доц. каф. ЕОМ Косолапов А. А.

Запрошуємо всіх бажаючих

**Засідання відеоклубів у цьому семестрі проводяться на замовлення груп.**

**Кіноклуб „Сьогодні у клубі кіно!” (ауд. 476)**

Керівник: ст. викл. Іващенко Г. Л.

**Відеоклуб „Історичний календар” (ауд. 476)**

Керівник: асист. Єрмоленко В. В.

**Відеоклуб „Європейські столиці” (ауд. 472, 476)**

Керівник: п-проф. Барбас Й. Г.

## ПЛАН РОБОТИ

Палацу культури ДПТУ на вересень-грудень 2007 року

№ п/п	Заходи	Термін	Відповідальний
1.	Організація роботи творчих колективів: - Вокальна студія «Апріорі» - Шоу-балет «Shadows» - Танцювальний колектив ф-ту ТК - Колектив сучасного танцю «Flash-dance» ф-ту Е - Колектив спортивного танцю «Еліт» - Танцювальний колектив «My ballet» - Колектив сучасного танцю «Модерн» - Аеробіка - Студія моделей «Шанс» - Брейк-данс «Динаміт» - Команда КВН «Збірна ДПТУ» - Клуб «Турист» - Студія художньої творчості - Відеоклуб «Мистецтво в кадрі» - Студія декоративно-прикладного мистецтва «Жива історія» - Клуб шанувальників ФК «Дніпро»	Вересень	Жунда І. А., Карпенко А. В.
2.	Участь в проведенні свята Першого вересня	Вересень	Кошкалда Л. В., Ільман В. Ю.
3.	Вечори відпочинку молоді	За графіком	Кошкалда Л. В.
4.	Організація та проведення конкурсу серед першокурсників «Ура! Я студент»	Жовтень	Жунда І. А., Карпенко А. В.
5.	Засідання відеоклубу «Мистецтво в кадрі»: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Док. фільм про життя художника ХХ ст. Модельні</li> <li>• Док. фільм про життя художника 70-х років Джексона Полока</li> </ul>	Жовтень  Листопад	Кошкалда Л. В., Сосна В. І.
6.	Проведення тематичних експозицій у художній галереї ДПТУ: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Групова виставка живопису та графіки «Осення пора...»</li> <li>• Експозиція «Душі чудові миті»</li> <li>• Різдвяна виставка «Пори року»</li> </ul>	Жовтень  Листопад Грудень	Кошкалда Л. В., Сосна В. І.

7.	Організація та проведення міжфакультетського конкурсу співу та хореографії «Шанс 2007»	Жовтень	Кошкалда Л. В., Жунда І. А., Карпенко А. В., Ільман В. Ю., Пилипенко М. В., Єжова О. О.
8.	Організація свята до Дня студентів	Листопад	Жунда І. А., Карпенко А. В.
9.	Участь у проведенні свята до дня Збройних Сил України	Грудень	Кошкалда Л. В., Ільман В. Ю.
10.	Організація та проведення новорічного свята для дітей співробітників	Грудень	Кошкалда Л. В., Жунда І. А., Карпенко А. В.
11.	Організація та проведення новорічного свята для дітей-сиріт з притулку «Надія»	Грудень	Кошкалда Л.В. Жунда І.А. Карпенко А.В.
12.	Організація та проведення новорічного вечора для студентів	Грудень	Жунда І.А. Карпенко А.В.

**ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ  
головних спортивно-масових заходів ДПТУ на 2007/2008 н.р.**

1. Спартакіада ДПТУ з футболу (вересень).
2. Спартакіада ДПТУ з міні-футболу (лютий).
3. Спартакіада ДПТУ з баскетболу (листопад).
4. Спартакіада ДПТУ з волейболу (грудень).
5. Спартакіада ДПТУ з легкої атлетики (квітень).
6. Спартакіада ДПТУ з важкої атлетики (квітень).
7. Спартакіада ДПТУ з гирьового спорту (березень).
8. Спартакіада ДПТУ з пауерліфтингу (грудень).
9. Спартакіада ДПТУ з л/а кросу (квітень).
10. Спартакіада ДПТУ з настільного тенісу (березень).
11. Спартакіада ДПТУ з плавання (квітень).
12. Спартакіада ДПТУ з водного поло (травень).
13. Спартакіади ДПТУ зі спортивного орієнтування (березень).
14. Спартакіада ДПТУ з армреслінгу (березень).
15. Особиста першість ДПТУ з шашок (березень)
16. Особиста першість ДПТУ з шахів (квітень).
17. Кубок ДПТУ з міні-футболу (березень).
18. Кубок першокурсників з волейболу (вересень).
19. Кубок ДПТУ з баскетболу (травень).
20. Кубок Ректора з міні-футболу серед студентів V курсу (квітень).
21. Кубок першокурсників з баскетболу (вересень).

**ПЛАН РОБОТИ**  
**клубу «Молода сім'я» на I семестр 2007/2008 н.р.**

1. Організаційне засідання – вересень
  2. Цикл лекцій та бесід на теми:  
**Жовтень** – Ключ від щастя. Студентська сім'я.  
**Листопад** – Сімейний договір (тренінг).  
**Грудень** – Культура і мистецтво подружнього спілкування.  
**Січень** – Батьківське програмування.
- Засідання відбуваються кожну 3-ю середу місяця о 14.40 в ауд. 474.

Керівник клубу  
доц. кафедри «Філософія і соціологія»  
Кладіна М. А.

**ПЛАН РОБОТИ**  
**клубу «Інтелектуал» на I семестр 2007/2008 н.р.**

1. Перегляд та обговорення фільму “13 (Тзамети)” (2005), режисер Гела Баблуані.  
Дата перегляду – 12 вересня 2007 р., аудиторія 351.
2. Перегляд та обговорення фільму “Персона” (1966), режисер Інгмар Бергман.  
Дата перегляду – 26 вересня 2007 р., аудиторія 351.
3. Перегляд та обговорення фільму “Страх і трепет” (2004), режисер Ален Карно.  
Дата перегляду – 10 жовтня 2007 р., аудиторія 351.
4. Перегляд та обговорення фільму “Червона пустеля” (1964), режисер Мікеланджело Антоніоні.  
Дата перегляду – 17 жовтня 2007 р., аудиторія 351.
5. Перегляд та обговорення фільму “1984” (1984), режисер Майкл Редфорд.  
Дата перегляду – 31 жовтня 2007 р., аудиторія 351.